

ע"פ 13261/10/19 - פרקליטות מחוז מרכז - פלילי נגד אמנון עמנואל, סגלית עמנואל, מרדכי משה ממין, חנה ממין כולם

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ע"פ 13261-10-19 פרקליטות מחוז מרכז - פלילי נ' עמנואל ואח'
תיק חיצוני: תיק עזר

בפני כבוד השופטת מרסק-מרום, אב"ד
כבוד השופטת עמיתה בוסתן
כבוד השופט ניר-נאוי

מעוררים פרקליטות מחוז מרכז - פלילי
באמצעות עו"ד מירי ביטון-הראל

נגד
משיבים

1. אמנון עמנואל
 2. סגלית עמנואל
 3. מרדכי משה ממין
 4. חנה ממין כולם
- ע"י עוה"ד ששון בר-עוז ופחד חאג'

פסק דין

1. ערעור המדינה על הכרעת-הדין של בית המשפט השלום ברמלה (כב' השופט אבו-שחאדה) בת"פ 8458-06-16 שניתן ביום 8.9.19, ובו זוכו ארבעת המשיבים מביצוע עבירות של **קשירת קשר לביצוע עוון** לפי סעיף 499(א)(1) לחוק העונשין, תשל"ז - 1977 [להלן: "חוק העונשין"] ו**קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ובצוואת** לפי סעיפים 415 סיפא + 29 לחוק העונשין; המשיב 1 [להלן: "המשיב"] זוכה, בנוסף, מביצוע עבירות של **רישום כוזב במסמכי תאגיד** לפי סעיף 423 לחוק העונשין ו**זיוף מסמך בכוונה לקבל באמצעותו דבר בנסיבות מחמירות** לפי סעיף 418 לחוק העונשין.

2. המשיב 1 נשוי למשיבה 2 [להלן: "המשיבה"], ומשיבים 3 ו- 4 הם ילדיה של המשיבה [להלן: "הילדים" או "המשיב 3" וה"משיבה 4"], וצוין בכתב-האישום, כי המשיב משמש להם כאבא.

המשיב והמשיבה עבדו בעת הרלבנטית בחברת "יוניליוור" [להלן: "החברה"], העוסקת בייצור ושיווק מוצרי מזון בישראל ולה מספר מפעלים. לצורך הפצת הסחורה, מפעילה החברה "מערך שטח" הכולל בין היתר סדרנים, שתפקידם לסדר את המוצרים על מדפי הסניפים. לעתים, ולצורך תגבור תקופות עמוסות, העסיקה החברה גם סדרנים באמצעות חברות כוח אדם, אשר עבדו מספר ימים מעת לעת לפי הצורך בלבד (להלן: "עובדים יומיים"). דיווחי שעות העבודה והשכר של העובדים היומיים מולאו באופן ידני ולא ממוחשב.

המשיבה עבדה בחברה מאז שנת 1997 ושימשה כסדרנית. המשיב עבד בחברה מאז 1979, ומשנת 2008 שימש כמנהל המידע והבקרה במערך השטח, כאשר בין היתר היה אחראי על העסקת עובדים יומיים ופעל בנושא זה מול סניף רמלה של חברת כוח האדם "דנאל". המשיב נהג להעביר מדי חודש את דיווחי שעות העבודה של העובדים היומיים ל"דנאל" לצורך חישוב השכר, וקיבל מ"דנאל" חשבוניות לאישור על ידי החברה.

נטען בכתב-האישום, כי עובר לספטמבר 2009, קשרו המשיבים קשר להונות את החברה: הילדים ירשמו בכזב כעובדים יומיים בחברה, ויקבלו שכר מבלי שיעבדו בה בפועל, תוך ניצול תפקידו של המשיב.

במסגרת הקשר, דאג המשיב לרשום את הילדים כעובדי "דנאל", ובכך "להעסיקם" בחברה לתקופות של תשעה חודשים לסירוגין (משיב 3: 9/09-6/10, 4/11-12/11, 10/12-6/13). משיב 4: 7/10-3/11, 1/12-9/12). החל מחודש 7/10, הועבר שכרם של הילדים לחשבון בסניף קרית ביאליק של בנק לאומי, הרשום על שמה של המשיבה ומצוי בשימושה הבלעדי.

בתקופות שפורטו לעיל, העביר המשיב דיווחי כזב לשתי החברות; כמעט בכל חודש, דיווח כי הילדים עבדו במלוא ימי העבודה בחודש, בניגוד למתכונת התעסוקה הרגילה של עובדים יומיים. לעתים, דיווח המשיב על שעות עבודה מעבר לימי העבודה התקנים בחודש (שבתות וחגים), וכן על שעות נוספות רבות. במקרה אחד אף דווח על עבודה של משיב 4 ביום כיפור. המשיב קבע את שכר הילדים כגבוה יותר משל יתר העובדים היומיים, והנחה לשלם להם הוצאות נסיעה גבוהות יותר. בחלק מהתקופות, דיווח המשיב על עבודת הילדים בעת שהיו בשירות חובה בצה"ל. בחודשים 1/12-9/12 דווח על שעות עבודה של המשיב 4, שעה ששירתה כחיילת בשעות הבוקר ועבדה כקופאית בסניף הסופרמרקט "רמי לוי" בשעות הערב. במספר מקרים, דיווח המשיב על עבודת הילדים עת שהו מחוץ לישראל (משיב 3: 6/11, משיב 4: 8/12). בנוסף, דיווח המשיב על עבודת המשיב 3 בעת שזה בכלל צבאי (6/10).

בחודשים 1-2/12 זייף המשיב או מי מטעמו את חתימת סמנכ"ל הלוגיסטיקה בחברה על גבי החשבוניות מ"דנאל", שפרטו את שכרה של המשיב 4.

בחודשים 9-12/12 וכן 3/13, זייף המשיב או מי מטעמו את חתימת מנהל מערך השטח בחברה, על גבי החשבוניות מ"דנאל", שפרטו את שכר הילדים.

בחודש 6/13 רשם המשיב את גילה באבו [להלן: "גילה"], הגרה בשכנות לו, כעובדת יומית ב"דנאל". גם שכרה של גילה הועבר לחשבון הבנק הנ"ל, במקביל לשכרו של משיב 3 בחודש זה. גילה עבדה בפועל כארבעה ימים בלבד, וקיבלה 200 ₪ במזמון כתשלום על כך, מאת המשיבה. כל זאת, בעוד המשיב דיווח ל"דנאל" כי גילה עבדה במשך כל אותו החודש, לרבות שעות נוספות.

בשל שלל דיווחי הכזב, קיבלו המשיבים סכום כסף כולל של 390,162 ₪.

הכרעת-הדין של בית-המשפט קמא

3. בהכרעת-הדין נקבע בתמצית, כי לא הוכח שהמשיב הוא שמילא את טבלת הדיווח, ודיווח בפועל על עבודתם של הילדים. בנוסף, כלל הראיות הנסיבתיות בכל הנוגע לכך שהילדים לא עבדו בפועל בחברה, אינן מקימות תשתית ראייתית מפלילה. נפרט להלן את עיקרי הכרעת-הדין.

4. בית-המשפט קמא קבע, כי המחלוקת המרכזית היא בשאלה האם הילדים וגילה אכן עבדו כעובדים יומיים בחברה.

5. בית-המשפט קמא קבע, כי היו כשלים במנגנון הפיקוח על המשיב, היוצרים כשלים בראיות התביעה. בקביעה זו, התייחס בית-המשפט קמא להעדר קיומם של כרטיסי נוכחות ב"דנאל" עבור העובדים היומיים. כן הרחיב באשר ל"תעלומת זהות ממלא הטבלאות": בית-המשפט קמא התייחס לעדותו של המשיב אשר טען שלא מילא את הטבלאות אלא גורמים מתוך "דנאל" והוא רק אישר את הנתונים, וכן כי הסתמך על פיקוח שנערך על-ידי עובד פנימי של החברה, ריימונד בסטיקר [להלן: "ריימונד"]; למרות שעדות זו לא עלתה בהודעתו במשטרה, קבע בית-המשפט על בסיס הראיות שהיו לפניו כי אין מדובר בטענות בעלמא, והמשטרה חדלה בכך שלא חקרה את נציגי "דנאל" הרלבנטיים. על רקע האמור, בית-המשפט קבע, כי המערערת לא עמדה בנטל הבאת הראיות הראשוני להוכחת טענתה, וכן נכשלה בהפרכת טענות המשיב לפיהן מי שמילא את הטבלאות הם עובדי "דנאל".

בית-המשפט קמא קבע כי די בנתונים אלו על מנת לזכות את כל המשיבים מכל המיוחס להם בכתב האישום.

6. בהיעדר נוהל החתמת כרטיס בחברת יוניליוור, ודיווח באמצעות טבלאות שאושרו בדיעבד על ידי המשיב בצירוף חותמתו, לא ניתן להוכיח כי תכני הטבלאות כוזבים.

7. בית-המשפט קמא התייחס לחקירה פנימית שנערכה על-ידי קב"ט החברה על-מנת לברר את החשד, וכן כי החברה היא זו שהגישה תלונה במשטרה בעקבות החשד שהתעורר כנגד המשיבים. כל זאת, בהקשר ליומני נוכחות אותם החזיק בסטיקר, אשר כלל לא זומן לחקירה במשטרה ובינתיים היומנים נזרקו. החברה המשיכה - במקביל לחקירה המשטרתית - בניהול חקירה פנימית, במסגרתה גבתה תצהיר מריימונד, בו הציג האחרון את היומנים. בבית-המשפט, אישר ריימונד את ביצוע הרישום היומנים, והעברתם לאישורו של המשיב. בית-המשפט קבע, כי נפלו מספר פגמים באופן התנהלות החברה במהלך החקירה הפנימית, אשר פגעו בזכותם של המשיבים להליך הוגן.

8. בית-המשפט קמא קבע, כי לא היה פיקוח כלשהו על פעולות המשיב בנוגע להעסקתם ואישור שכרם של העובדים היומיים - לא בדרג ניהולי גבוה, לא "מהדרג שמצדדיו", וכן לא מהדרג שמתחתיו.
9. בית-המשפט קמא קבע גם, כי נפלו סתירות בעדויות של המשיבים, אך אין באלו כדי לשנות את הקביעה שהמערער לא עמדה בנטל הראשוני להוכיח כי הילדים וגילה לא עבדו, באשר לא הצליחה לבסס תשתית ראייתית מפלילה שניתן לבסס עליה ממצא עובדתי מרשיע כנגד המשיבים.
10. הראיות הנסיבתיות שהובאו בהקשר של הילדים: בית-המשפט קמא קבע כי חלק מהראיות מהם עלה כי הילדים שהו בחו"ל בזמן שלכאורה עבדו, אינן קבילות או שלא הוזכרו מועדים מדויקים; העובדה ששכר הילדים הופקד בחשבון הבנק של גילה, אינה בגדר ראייה מחשידה כלפי המשיב והמשיבה; לא הוכח שהמשיבה 4 עבדה בשתי עבודות בזמן היותה חיילת בשירות סדיר; בשל מחדלי חקירה, לא הופרכה טענתו של המשיב 3 כי חרף היותו לוחם בשירות סדיר שילב בין שירותו הצבאי לבין העבודה. עם זאת נקבע, כי כן הוכחו מספר ראיות נסיבתיות "מחשידות": המשיב 3 שהה בכלא צבאי במהלך עשרה ימים בהם היה אמור להיות בעבודה; רישום הילדים כעובדים יומיים לתקופה המקסימלית המותרת; שולם שכר גבוה לילדים ביחס לעובדים יומיים אחרים; התבצע רישום מופרז, לרבות בשבתות וביום כיפור, של ימי עבודה לילדים; נרשמו חשבוניות נפרדות עבור הילדים משאר העובדים היומיים.
11. בית-המשפט קמא קבע, כי אין בצירוף חמש הראיות הנסיבתיות המחשידות שהובאו, כדי ליצור תשתית ראייתית מפלילה כנגד המשיבים, שכן יש להראות שהרשעה היא המסקנה היחידה האפשרית מצירופן של כל הראיות הנסיבתיות המחשידות, ובית-המשפט קמא לא התרשם שכך הם פני הדברים. נקבע, כי אין די ב"חזקת הפיקטיביות" שנוצרה - לאור קיומם של ימים אשר ברור שהמשיבים לא עבדו בהם (כגון יום כיפור) ובכל זאת דווחו שעות עבודה - כדי להעביר את נטל הראיה למשיבים, כיוון שלא הוכח על-ידי המערער כי המשיב הוא זה שמילא את הטבלאות. העבירות שיוחסו למשיבים נושאות בתוכן יסוד נפשי של "כוונה לרמות" אשר לא מוכח בענייננו לגבי מי מהמשיבים, והמערער אף לא הוכיחה כי העובדים היומיים של החברה היו אחראים על מילוי ימי ושעות העבודה בטבלאות. על כן, נקבע כי קיים קושי אינהרנטי בקביעה כי המשיבים פעלו במרמה.
12. לסיכום, קבע בית-המשפט קמא כי המערער לא הוכיחה שהילדים לא עבדו, ולכן אין מקום לבדוק אם הם הצליחו לעורר ספק סביר שהם כן עבדו.
13. באשר לעניינה של גילה נקבע, כי המדובר בעדותה של גילה אל מול עדות המשיב, כאשר עדותה של גילה איננה נתמכת בראיות אחרות ובית-המשפט קמא לא השתכנע מטענותיה. בנסיבות אלו, לא נמצא בסיס ראייתי משכנע להעדפת גרסתה של גילה, בהיותה עדות יחידה, על פני גרסתו של המשיב.
14. בית-המשפט קמא קבע, כי סוגיית הוכחת ה"מרמה" תלויה בשאלה הבסיסית האם הוכח שהילדים

וגילה לא עבדו, ולאור התוצאה אליה הגיע, נקבע כי יש לזכות את המשיבים מעבירה של קבלת דבר במרמה ואת המשיב מעבירה של רישום כוזב במסמכי תאגיד. כך הם פני הדברים גם באשר לעבירה של קשירת קשר, כאשר בנוסף לא הובאו ראיות שמכוחן ניתן ללמוד שהמשיבים "כרתו ברית" ביניהם לבצע עבירה של קבלת דבר במרמה.

15. בית-המשפט קמא קבע אף כי יש לזכות את המשיב מביצוע עבירה של זיוף מסמך בכוונה לקבל דבר באמצעותו בנסיבות מחמירות לאחר שסקר את עדי התביעה אל מול המשיב והגיע למסקנה הלוגית לפיה המשיב לא היה זקוק לחתימתו של מי מבעלי התפקידים על-מנת לאשר את החשבוניות.

נימוקי הערעור

16. תמצית הטענות בערעור הן כדלקמן: שגה בית-המשפט קמא בהרחבת יריעת המחלוקת בין הצדדים, בחוסר התאמה לגרסאות המשיבים; שגה בית-המשפט בהתייחסות סלקטיבית לגרסאות המשיבים, ובאי מתן משקל לעדויות אחרות; שגה בית-המשפט עת העניק משקל יתר למחדלי חקירה ולהיעדר מנגנוני פיקוח מצד החברות; שגה בית-המשפט קמא בניתוח הראיות הנסיבתיות שהובאו, ובהתעלמו מראיות נסיבתיות נוספות.

17. המדובר במקרה חריג שמצדיק התערבות של ערכאת הערעור, שכן ניכר כי התשתית הראייתית שהוצגה בפני הערכאה הדיונית אינה תומכת בקביעותיה בדבר ממצאי העובדה.

18. בית-המשפט קמא שגה עת דן בשאלת זיהויו של המשיב כמי שדיווח על עבודתם של המשיבים, שעה שהמשיבים לא כפרו בעובדה זו, הודו בה במענה לכתב-האישום ובהודעותיהם במשטרה, ואף הוגשו ראיות מוסכמות בעניין - כך שבית-המשפט קמא למעשה הרחיב את יריעת המחלוקת.

19. שגה בית-המשפט קמא עת לא בחן את גרסת המשיב כמכלול, לא קבע קביעות מהימנות לגביה, וביסס הכרעתו על חלקים בגרסת המשיב בעדותו, תוך שהוא מתעלם מחלקים מהותיים ממנה. גם אם יש לקבל את עדותו של המשיב בפני בית-המשפט, לפיה טבלאות הדיווח מולאו טכנית בידי גורם מ"דנאל", הרי שגם לגרסתו, הדיווח המהותי בוצע על ידיו.

20. גם בסיכומי ההגנה, לא ביקשו המשיבים לחזור בהם או להסתייג מטבלאות הדיווח.

21. בהינתן כל האמור, השאלה היחידה שעמדה לפתחו של בית-המשפט קמא היא, האם ביצעו

הילדים וגילה את העבודה בחברה בפועל. המערערת הוכיחה מעבר לכל ספק סביר, על בסיס מכלול עדויות המנהלים הרלוונטיים ועדותו של ריימונד, כי איש לא הכיר את הילדים; מעדויות אחרות, טבלאות הדיווח ותלושי השכר של הילדים הוכח כי גובה השכר שקיבלו היה חריג באופן בלתי סביר ביחס למשרה שדווחה, כאשר בנוסף, דווח על עבודה בשבתות ובחגים וכן בזמן שהילדים שהו בחו"ל. כן הוכח, על בסיס תדפיסי החוגרים של הילדים, כי הם שרתו בתקופה הרלוונטית בשירות צבאי סדיר, עובדה אשר נסיבותיה אינן מתיישבות עם העבודה בחברה. מעדויות תביעה ומיילים עולה, כי בחלק מהתקופה הופרדו החשבוניות הנוגעות לילדים מיתר העובדים היומיים, בהוראת המשיב, באופן המלמד על היות הדיווח כוזב.

22. עדותה של גילה, שהעידה כי גויסה על ידי המשיב ועבדה בחברה ימים בודדים, בשונה מדיווח המשיב לחברה, מחזקת את התשתית הראייתית המצטיירת לעיל.

23. חלק מהמארג הראייתי הוא גרסתם הכבושה ורצופת הסתירות של המשיבים. מן הצד האחד, נמנע בית-המשפט קמא מבחינה מהותית ומלאה של גרסאות המשיבים, ומן הצד השני, ביסס חלקים מהכרעת דינו באופן סלקטיבי על גרסאות אלו. כפועל יוצא מכך, דחה בית-המשפט בשגה עדויות תביעה רבות, אשר מקעקעות את מהימנות המשיבים.

24. בנוסף, שגה בית-המשפט קמא עת בחן את גרסת העדה גילה כעדות יחידה, ובמנותק מיתר הראיות. בית-המשפט קמא שגה גם עת העדיף את גרסת המשיב על פי גרסת העדה, על אף שנמנע, כאמור, מבחינה מלאה של גרסתו. גרסתה של גילה עקבית, מהימנה, ועולה בקנה אחד עם יתר הראיות בתיק, באופן שיש בו כדי לבסס את אשמת המשיבים במיוחס להם.

25. ב"כ המערערת הדגישה, כי ככלל, בית-המשפט קמא נמנע מקביעת ממצאי מהימנות לגבי העדים, ומשכך אין מניעה כי ערכאת הערעור תתערב במסקנותיו בעניין זה.

26. שגה בית-המשפט קמא עת העניק משקל של ממש להיעדר מנגנוני פיקוח על המשיב ולמחדלי החקירה. בנסיבות המקרה, מוטב היה לו מנגנוני הפיקוח על המשיב היו הדוקים יותר, וכן אין מחלוקת כי ניתן היה לבצע פעולות חקירה נוספות שיחזקו את הראיות כנגד המשיבים. עם זאת, המארג הראייתי שהוגש מספק, ויש בו כדי לבסס את הרשעת המשיבים במיוחס להם.

27. שגה בית-המשפט קמא עת בחן את הראיות הנסיבתיות במנותק מיתר הראיות ועדי התביעה. צבר הראיות הנסיבתיות מוביל למסקנה אחת, והיא כי המשיבים כלל לא עבדו בחברה בתקופה הרלוונטית. בית-המשפט קמא התעלם מראיות נוספות שהונחו בפניו. יתרה מכך, לא ברור איזה הסבר חלופי, שאינו בגדר השערה, מתאים לראיות שהוצגו ומדוע לא תואר בהכרעת-הדין, ולו בקווים כלליים. בית-המשפט קמא לא יישם את המתווה המשפטי הנכון שנקבע בפסיקה, לבחינתן של ראיות נסיבתיות, ובפרט, נמנע מבחינת גרסאות המשיבים.

28. נוכח האמור, יש להתערב ב"מסקנות הלוגיות שהוסקו מהראיות הנסיבתיות", ולקבוע כי הילדים וגילה לא עבדו בחברה בתקופה הרלוונטית, ועל כן השכר התקבל במרמה. גדר ההתערבות של ערכאת הערעור הוא רחב יחסית, כשמדובר בבחינת הסקת המסקנות מהממצאים העובדתיים ולא בממצאי העובדה והמהימנות עצמם.

29. לאור האמור, הוכח מעבר לכל ספק סביר כי המשיבים ביצעו את המיוחס להם בכתב האישום. אשר על כן, מתבקש בית-המשפט לקבל את הערעור, להרשיע את המשיבים בעבירות המיוחסות להם, ולהחזיר את הדיון לבית-המשפט קמא לצורך טיעונים לעונש וגזירת הדין מחדש.

תשובת ב"כ המשיבים

30. ב"כ המשיבים סמך ידיו על הכרעת-הדין של בית-המשפט קמא, שלטענתו היא מפורטת ויסודית, וכוללת התייחסות לכל סוגיה שהועלתה.

31. ערעור המדינה מופנה כולו כנגד קביעותיו וממצאיו העובדתיים של בית-המשפט קמא, כשברי כי אל לה לערכאת הערעור להתערב בהן, גם לאחר שבית-המשפט קמא נחשף למלוא חומר הראיות והעדויות.

32. צדק בית-המשפט קמא משקבע קיומם של כשלים ראייתיים, כשברקע חקירה אזרחית של החברה, אשר לא הקפידה על תפיסה ושמירה של חומר ראיות - ובמיוחד חומר חקירה משמעותי כל-כך כמו היומנים של ריימונד, מכולם ניתן היה לדלות קיומם של רישומים וטבלאות נוכחות של העובדים היומיים. כך גם, לא הוצגו כל ראיות לגבי מנגנון פיקוח על העובדים היומיים.

33. המערערת לא הביאה כלל עדים מחברת "דנאל"; עדים אלהיכלו גם הם להעיד באשר לסוגיה המרכזית של מלוי טבלאות השכר של העובדים היומיים שבהם תועדו הימים וסך-הכל השעות שבהם עבדו העובדים היומיים בחודש מסוים. מנגד, הביאה המערערת עדים לא רלבנטיים של גורמים בכירים מהחברה, כפי שקבע בית-המשפט קמא.

34. בית-המשפט קמא צדק בכל קביעותיו באשר לראיות הנסיבתיות שהוצגו, ועל כן אין להתערב במסקנתו לפיה המערערת לא עמדה בנטל הראשוני המוטל עליה.

35. בית-המשפט קמא סקר את עדויות ההגנה ביסודיות, ואין להתערב במסקנתו שאין בהן כדי למלא את החסר שבראיות התביעה.

36. בית-המשפט קמא לא הרחיב את המחלוקת כנטען על-ידי המערערת, שכן לא היתה כל הסכמה כי המשיב הוא זה שמילא וערך את הטבלאות אלא רק אישר ושיגר אותן. מתוך חילופי המיילים בין המשיב לבין חברת "דנאל" עולה, כי מי שמילא או למצער היה מעורב במילוי הטבלאות, הם גורמים בחברת "דנאל", אשר כאמור המערערת לא הביאה אותם לעדות. על-פי הפסיקה, אי התייצבות העדים הרלבנטיים עומד לחובת המערערת, ויש בכך כדי לחזק את גרסת המשיב לפיה לא הוא זה שמילא באופן אישי את הטבלאות. עדים אלו לא נחקרו במשטרה, גם לאור העובדה שהחברה לא טרחה ליידע את המשטרה בדבר קיומם.

37. העדים היחידים שהובאו להוכחת העובדה הנטענת שהילדים לא עבדו כלל, היו שמונה עדות, אשר לא מסרו עדות במשטרה אלא רק חתמו על תצהיר בפני עורך-דין של החברה, כאשר תצהירים אלו נמסרו למשטרה.

38. לאור האמור, כפי שקבע בית-המשפט קמא, המדינה לא עמדה בנטל המוטל עליה, ואין כל מקום להתערב בממצאים ובמסקנות שנקבעו על-ידי בית-המשפט קמא.

דין והכרעה

39. נאמר כבר, כי החלטנו לקבל באופן חלקי את הערעור, להורות על ביטול הכרעת-הדין ובהתאם לסמכותנו מכח סעיף 213 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 [להלן: "החסד"פ"] להחזיר את התיק לבית-המשפט קמא בכפוף להנחיות שאותן נפרט בהמשך.

40. אנו כמובן ערים לכלל לפיו, אין זו מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בממצאים עובדתיים ובממצאי מהימנות, וזאת לנוכח יכולתה של הערכאה הדיונית להתרשם מן העדים באופן ישיר ובלתי אמצעי. יחד עם זאת, בפסיקה הוכרו חריגים ל"כלל אי-ההתערבות" הנ"ל. כך, למשל, יתכן ותהיה הצדקה להתערבותה של ערכאת הערעור, מקום בו ממצאיה של הערכאה הדיונית מסתמכים על שיקולים שבהיגיון, או כאשר ממצאים אלה אינם מבוססים על התרשמות ישירה מן העדים, שכן במקרים שכאלה הערכאה הדיונית איננה נהנית מיתרון על פני ערכאת הערעור. מעבר לכך, נפסק כי ערכאת הערעור תסטה מכלל אי ההתערבות גם כאשר היא מתרשמת כי קיימות סתירות היורדות לשורש הדברים בעדויות שנשמעו, אך אלה לא זכו להתייחסות מספקת של הערכאה הדיונית, או כי קיימת טעות מהותית ובולטת בהערכת מהימנות העדויות (ראו, למשל: **אבשלום נגד מדינת ישראל** [8.9.2011], פסקה 19; ע"פ 746/14 **יונתן בן היילו ימר נגד מדינת ישראל** [31.05.2016], פסקה 34).

41. עניינם של המשיבים נופל בגדר אותם החריגים המחייבים את התערבותנו בחלק מהממצאים העובדתיים ומספר מסקנות של בית-המשפט קמא. אנו מקבלים את גישת המערערת לפיה, בית-המשפט קמא אכן הרחיב את יריעת המחלוקת, כפועל יוצא קבע ממצאי עובדה שלא לצורך בעת שלא

היו במחלוקת בין הצדדים, ובנוסף לא קבע כלל ממצאי מהימנות לגבי מי מהעדים, באופן אשר מאפשר את התערבותו.

הסוגיה הראשונה - זהות ממלא הטבלאות

42. בחינת גדר המחלוקת והטענות שהועלו על-ידי ב"כ המשיבים מעלה, כי לא עלתה כל "תעלומה" באשר לזהות ממלא הטבלאות, סוגיה שבית-המשפט קמא סקר אותה בהרחבה, תוך התייחסות לעדויות ולכשלים בחקירה.

43. כך, בישיבת המענה שהתקיימה ביום 2.3.17, נמסר במפורש כי המשיב מודה בסעיף 8 לכתב-האישום, דהיינו שהוא זה שהיה מעביר את הדיווחים ואין מחלוקת על כך (פרוטוקול עמ' 7, שורה 6).

44. בנוסף, בהודאתו של המשיב במשטרה (ת/1), מסר במפורש כי הילדים היו מדווחים לו על שעות העבודה, וכן כי **"הייתי ממלא דוחות הנוכחות היומית ומעביר לדנאל, מחברת דנאל היתה שולחת לי טבלה..."** (שורות 73 - 76); בהמשך אישר, כי הוא היה מסמן את ימי העבודה של הילדים על-פי הדיווחים שלהם (שם, שורות 77 - 80; 98 - 101).

45. הילדים, המשיבים 3 ו-4, גם הם אישרו בהודעותיהם במשטרה כי המשיב הוא שמילא את טבלאות הדיווח, והלכה למעשה, דיווח אודות עבודתם של הילדים ושל גילה (ת/3 - שורה 82, ת/4 שורות 40 ו-70).

46. במסגרת פרשת ההגנה (שלא נסקרה בפני עצמה על-ידי בית-המשפט קמא בהכרעת-הדין), הילדים חזרו על גרסה זו והעידו, כי המשיב הוא זה שהעביר את הדיווח על עבודתם והיה היחיד שעשה כן (פרוטוקול הדיון מיום 24.3.19; ראו גם סעיף 14 לכתב הערעור, ובמיוחד ישיבת יום 24.3.19, עמ' 364 שורות 7 - 8; עמ' 378 שורות 26 - 27).

47. גם המשיב בעדותו בבית-המשפט אישר את האמור בהודעתו במשטרה לגבי מילוי הדו"חות, אולם בהמשך חזר בו ועל-פני הדברים נראה שהשיב בצורה מתחמקת (פרוטוקול ישיבת 14.3.2019, בעמ' 373 שורה 16 - עמ' 374 שורה 31).

48. בנוסף לכל אלו, טבלאות הדיווח (ת/27 - ת/35) הוגשו בהסכמה במסגרת המתווה הדיוני שנקבע בין הצדדים, כשהמשיבים הסכימו כי לא יעלו כל טענה בדבר העדר קבילותם או לאמיתות תוכנם.

49. יתר על כן, עיון בסיכומי ב"כ המשיבים (בעמ' 259 - 264 לפרוטוקול 17.6.19) מעלה, כי הועלו

שלל טענות הנוגעות בעיקר לאופן החקירה, לרבות באשר למעורבותה של החברה בחקירה המשטרתית, אך לא עלתה כל בקשה לחזור מהמענה לכתב-האישום או הסתייגות מטבלאות הדיווח שהוגשו.

50. על כן, אנו מקבלים את גישת המערערת לפיה, המדינה עמדה בנטל הבאות הראיות הראשוני (כפי שזה הוגדר על-ידי בית-המשפט קמא), ויש מקום לבחון את ראיות התביעה ולקבוע ממצאי מהימנות (לרבות בעניינה של גילה) כמו גם את עדויות ההגנה לגופן (לרבות את גרסתו הכבושה של המשיב) על רקע האמור לעיל.

הסוגיה השנייה - האם הילדים וגילה עבדו או לא עבדו בפועל בחברה

51. הסוגיה השנייה היא המרכזית, העולה מהמענה שניתן על-ידי המשיבים לכתב-האישום. עיון במענה מעלה, כי הילדים לא כפרו בכך שקיבלו שכר מהחברה, לסירוגין, לאורך כל התקופה המתוארת בכתב-האישום, וכן הודו בכך שהסכום שהתקבל בצוותא הוא זה המצוין בכתב-האישום. כמו-כן אישרו, כי השכר הופקד לחשבון הבנק של המשיבה. על כן, בזיקה למה שקבענו לעיל, גדר המחלוקת צומצם לשאלה האם הילדים וגילה עבדו או לא עבדו בפועל בחברה.

52. עדי תביעה רבים הובאו לעניין זה, לרבות מנהלים בחברה, ראשות הצוותים, ריימונד וגילה עצמה, אשר לא נקבע כל ממצא מהימנות לגביהם.

53. לטעמנו, ואף מבלי להיכנס לתוכן העדויות הנ"ל, שלל הראיות הנסיבתיות שעלו מתוך העדויות ופורטו על-ידי בית-המשפט, מביאות למסקנה כי התביעה עמדה באותו נטל ראשוני, וגם כאן היה מקום להתייחס לפרשת ההגנה במלואה.

54. בית-המשפט קמא מנה תשע ראיות נסיבתיות, ובהקשר זה נציין כדלהלן:

א. הוגש תדפיס לגבי מועדי הכניסה והיציאה מהארץ של הילדים (ת/5, ת/6), מהם עולה כי אלה שהו בחו"ל בחלק מהימים שדווח כי עבדו. בית-המשפט קמא קבע כי אין המדובר בראיה קבילה, אך ככל שעדותו של השוטר אילן ששון, שהפיק את הפלטים כפעולת חקירה, היתה אמינה, נראה כי קביעה זו שגויה, ויש לקבל ראיה זו כחלק מהתשתית הנסיבתית.

ב. בית-המשפט קמא בחן את שאר שמונה הראיות הנסיבתיות כל אחת בפני עצמה, ולא עבר לשלב של בחינה כוללת של הראיות ובהמשך גם לא קבע כי עולה מהמכלול הסבר חלופי אפשרי אחר.

ג. בסופו של יום, עמדו לפני בית-המשפט קמא הראיות הנסיבתיות הבאות: הילדים שהו בחו"ל במספר ימים בהם דווח שעבדו; השכר שלהם הופקד בחשבון המשיבה; המשיבה 4 היתה חיילת בשירות סדיר

ובמקביל עבדה בשתי עבודות (בחברה וב"רמי לוי", כשעובדת העסקתה בחברה לא הוזכרה בקורות החיים שלה); המשיב 3 שירת באותה תקופה כלוחם בשירות סדיר; דווח שהמשיב 3 עבד במהלך מספר ימים בהם שהה בפועל בכלא צבאי; הילדים נרשמו כעובדים יומיים לתקופה המקסימלית; הילדים קיבלו שכר גבוה ביחס לעובדים היומיים האחרים; הוכח רישום מופרז של ימי עבודה בחודשים מסוימים; הוצאו חשבוניות נפרדות לילדים.

55. נזכיר, כי הפסיקה מחייבת בחינתן של ראיות נסיבתיות באמצעות בדיקה תלת-שלבית: בשלב הראשון, על בית-המשפט לבחון כל ראיה נסיבתית כשלעצמה ולקבוע אם יש בה כדי לבסס ממצא עובדתי מסוים, תוך הערכת עוצמתה ומהימנותה; בשלב השני, בית-המשפט נדרש להתבונן במארג הראייתי השלם ולבחון אם יש בו כדי לסבך את הנאשם; בשלב השלישי, מועבר הנטל לכתפי הנאשם על-מנת שיציע הסבר חלופי הגיוני העולה בקנה אחד עם המארג הראייתי (ראו, למשל: ע"פ 6392/13 **מדינת ישראל נגד קריאף** [21.1.15], פסקאות 96 - 103; ע"פ 2960/14 **חזן נגד מדינת ישראל** [18.1.2017], פסקה 18). בית-המשפט קמא אמנם פירט בהרחבה וביסודיות את ההלכה הפסוקה בעניין זה, אך בפועל הסתפק בבחינת הראיות כמתואר בשלב הראשון, וגם זאת ללא קביעת ממצאי מהימנות.

56. על כן, מבלי להיכנס לשאר העדויות, אנו קובעים כי די בצבר זה של ראיות נסיבתיות כדי להביא למסקנה שיש צורך לנתח בשנית את עדויות התביעה, לקבוע ממצאי מהימנות וכן לסקור את עדויות ההגנה לרבות קביעת ממצאי מהימנות לגבי כל אחד מהמשיבים.

57. באשר לשאר הסוגיות שעלו - כגון המשמעות של העדר מנגנון פיקוח מספק על המשיב, קיומם של כשלים בחקירה ואי-הבאת עדויות רלבנטיות, ינהג בית-המשפט קמא כחוכמתו ויעניק להם את המשקל המתאים בכפוף לאמור לעיל.

58. אשר על כן, אנו מקבלים את הערעור באופן חלקי, במובן זה, שאנו מורים על ביטול הכרעת-הדין, ובהתאם לסמכותנו מכח סעיף 213 לחסד"פ אנו מורים לבית-המשפט קמא לכתוב הכרעת-דין בכפוף להנחיותינו שפורטו לעיל. ככל שבית-המשפט קמא יחליט להרשיע את המשיבים, יזמן אותם לשמיעת טיעונים לעונש ויגזור את דינם.

המזכירות תעביר העתק מפסק-הדין לתיק בית-המשפט קמא.

ניתנה היום, ט"ו חשוון תשפ"א, 02 נובמבר 2020, במעמד ב"כ הצדדים והמשיבים.

עוז ניר נאוי, שופט

זהבה בוסתן, שופטת עמיתה

דנה מרשק מרום, שופטת